

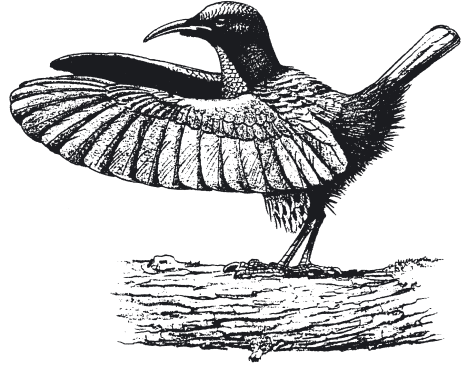
Anmeldelser

The Birds of Paradise

Clifford B. Frith & Bruce M. Beehler. Bird Families of the World. Illustreret af William T. Cooper. xxx + 613 sider, 15 farvetavler, mange stregetegninger, sonogrammer og udbredelseskort, indb. Oxford University Press, Oxford 1998. Pris kr. 765 i DOF-Salg.

I serien *Bird Families of the World* har Oxford University Press nu udsendt det sjette bind, omhandlende paradysfuglene. Man spørger uvilkårligt, om det virkelig skulle være muligt at producere en væsentlig ny bog om disse spændende fugle. Jeg tænker her især på Cooper & Forshaws pragtværk *The Birds of Paradise and Bower Birds*, som udstyret med Coopers eminente illustrationer udkom i stort format i 1977 til en utrolig billig pris. Og på Fullers interessante bidrag (*The Lost Birds of Paradise*) fra 1995 til løsningen af gåden om hvorvidt nogle gamle skind repræsenterer hybrider eller uddøde arter. Men også Thomas Gilliar's bog fra 1969 med titlen *Birds of Paradise and Bower Birds* erindres, ligesom Tom Iredales bog fra 1950 rinder i hu. Sidstnævnte bog sendte Ernst Mayr forøvrigt i 1951 som fødselsdagsgave til Erwin Stresemann ("ikke fordi du kan lære meget af denne bog, men mere som et eksempel på, hvordan du ikke skal skrive en bog"). Fra forrige århundrede foreligger pragtværker om paradysfuglene af Vieillot, Levaillant, Elliot, Gould og Sharpe, der alle koster formuer i dag.

Det viser sig dog hurtigt at være let at besvare mit indledende spørgsmål: ja, dette er en meget betydningsfuld bog om paradysfuglene. Frith & Beehler har skabt en bog, der på mange måder vil danne skole for kommende monografier. Begge har studeret paradysfugle i mange år og har henholdsvis 52 og 27 videnskabelige artikler om emnet bag sig. Bogens indledende afsnit indeholder bl.a. en historisk beretning om paradysfuglenes opdagelse og senere udforskning og den enorme handel med paradysfugleskind, som har fundet sted helt op til vore dage. De følgende kapitler omhandler paradysfuglenes udvikling og udbredelse, økologi, ynglebiologi, rolle i tradition og kultur, og bevaringsmæssige status, i alt 167 indholdsrigt mættede sider. Artsbeskrivelserne er disponeret som i de fleste moderne monografier, dog har jeg aldrig før set et afsnit om manglende viden og prioritering af fremtidig forskning. God ide! Til hver art findes et kort, der viser alle kendte lokaliteter for museumsskind og felttagttagelser. For 34 af de 42 arter er et eller flere sonogrammer gengivet. Bogen afsluttes med flere appendikser: 1) Hybrider; 2) En oversigt over ekspeditioner til Australasien og studiet af paradysfuglene; 3) En oversigt over fældning hos 4852 undersøgte museumsskind; 4) En oversigt over mere end 180 planter, der indgår i paradysfuglenes føde; 5) En oversigt over optagelser af paradysfuglenes stemmer; 6) En guide til hvor og hvordan man bedst kan studere paradysfugle i Queensland, Papua New Guinea, Irian Jaya og Molukkerne; 7) Koordinaterne til de i bogen beskrevne steder. Herefter følger en ordforklaring, en referenceliste med over 700 titler, og en indholdsfortegnelse.

Ikke mindst takket være de seneste årtiers revolutionerende forbedringer af film- og kamerateknik er det nu lykkedes at filme flere af paradysfuglenes fascinerende parringsspil, og en af denne bogs mange fortrin er den grundige beskrivelse af disse spil. En anden god ting er en fortrinlig oversigt over hvordan forskellige forfattere i tidens løb har placeret paradysfuglene systematisk; det viser sig, at der lige fra Gray (1869) til Sibley & Ahlquist (1990) har været enighed om at placere dem nær kragefuglene. Der er også en oversigt over hvordan paradysfugleslægtene har været arrangeret fra Stonor (1938) frem til denne bog. Clifford Frith har besøgt eller udlånt skind fra i alt 32 museer verden over og minutiøst målt alle arterne. En imponerende indsats!

Coopers 11 farvetavler er aldeles pragtfulde. Udover arterne viser de 22 formodede hybrider. Endnu en tavle viser æggene fra 20 arter, og på yderligere tre ses hhv. eksempler på tidligere paradysfugleillustrationer, typiske paradysfuglebiotoper, og fotos til illustration af bl.a. fældning. Efter min mening er Cooper dette århundredes bedste fugleillustrator. Men jeg fatter ikke, at forlaget har valgt at bruge papir til tavlerne, der er betydelig tyndere end det, der er benyttet til teksten.

Det er en glæde at læse, at ingen paradysfugle for nærværende er i fare for at uddø, og at kun tre ud af de 42 arter må klassificeres som sårbare. Andre har skrevet om denne bog, at det er en af de bedste fuglebøger fra de seneste år, og jeg er helt enig. Den vil blive en klassiker.

Johannes Erritzøe

Der Wanderfalke in Deutschland und umliggende Gebieten

Dieter Rockenbach. Band 1, Verbreitung, Bestand, Gefährdung und Schutz. 555 sider, 65 farvefotos, 55 stregetegninger og s/h fotos og 21 tabeller. Verlag C. Hölzinger, Ludwigsburg 1998. Pris DM 88.

Dette er en omfattende monografi om Vandrefalken i Europa med hovedvægten på Tyskland og omliggende lande. Bind 2, om Vandrefalkens biologi og økologi, udkommer ifølge forlaget i løbet af 1999. Bogen er skrevet med sædvanlig tysk grundighed, og for ingen anden mellemeuropæisk fuglearter findes så mange dokumenterede informationer som her.

Første del af bogen handler om udviklingen af bestanden. Den var på ca 10000 par omkring 1940-50. Under indvirkningen af miljøgifterne i 1960-80 svandt den ind til små 2600 par, og hele den trægørende del af bestanden uddøde, incl. den danske; men i dag er bestanden næsten oppe på niveauet fra omkring 1940. Forfatteren tilskriver et stort antal utrættelige "Wanderfalkenschützer" i hele Europa en del af æren for denne udvikling, efter at restriktioner i pesticidforbruget havde gjort den mulig.

Bogens anden del omhandler trusler mod bestanden. En af de største forstyrrende faktorer i dag er klatresporten, særlig i tæt beboede områder. Også ægsamlere og falkonerer nævnes i denne forbindelse. Forfatteren diskuterer værdien af udsætning af fangenskabsopdrættede fugle. Dette opdræt er først og fremmest blevet udført af falkonerer, og de anvendte fugle har desværre ikke kun været europæiske, men har repræsenteret forskellige racer. Det er grunden til at forfatteren mener, at beskyttelse af rederne er langt vigtigere end udsætning af fugle.

I bogens tredje del beskrives de forskellige måder at beskytte Vandrefalken på før og nu. Bl.a. gør man i dag et stort arbejde med at opsætte sikre redehulder i stenbrud og på klipper.

Forfatteren har fået hjælp fra 13 medforfattere, og tegneren Friedhelm Weick, som f.eks. er kendt for illustrationerne i *Handbuch der Vögel Mitteleuropas*, har bidraget med nogle smukke tegninger. Personligt savner jeg dog nogle farvetavler.

Hvis man interesserer sig bare lidt for Vandrefalken, kommer man ikke uden om denne bog.

Jørgen Jensen

Birds of Liberia

Wulf Gatter. Illustreret af Martin Woodcock og Friedhelm Weick. 320 sider, 4 farveplancher, 108 fotos, 400 udbredelseskort. Pica Press 1997. Pris kr. 548 i DOF-Salg.

Med *Birds of Liberia* er der føjet meget nyt til vores viden om fuglene i dette lille, men regnskovsmæssigt betydningsfulde land. Bogen er ikke en fieldguide, men en historisk oversigt over liberiansk ornitologi og en meget

saglig gennemgang af de biologiske betingelser for arterne samt deres habitater og trækforhold. Og især er det et atlas over alle ynglefugle og træk- og strejfgæsterne i landet. I hovedsagen er bogen et resultat af W. Gatters mere end 10 års undersøgelser i Liberia.

For de indviede er bogen fuld af interessante og overraskende oplysninger. Der gives først en fin oversigt over landets ornitologiske historie, efterfulgt af en summarisk gennemgang af geologi, klima og vegetation. Afsnittet om fuglenes ynglesæsoner bærer stærkt præg af forfatterens omfattende undersøgelser, og der laves interessante sammenligninger med andre vestafrikanske lande. I et spændende afsnit om fugletrækket gennem Liberia optræder mange europæiske fugle, og der gøres rede for overvintringshabitater for flere af vore hjemlige ynglefugle. Et andet interessant afsnit handler om fuglenes højdefordeling i regnskovene.

De næste 150 sider er selve atlasundersøgelsen, som dækker alle de 615 arter, der er set i Liberia. Resultatet er blevet et væld af vigtige oplysninger med mange væsentlige nye fund i forhold til det hidtidige hovedværk for regionen af Mackworth, Raed & Grant. Bl.a. har Gatter fundet Yellow-headed Prackfowl mellem 500 og 1000 steder i Liberia, hvilket gør landet til det vigtigste for arten.

Blandt illustrationerne findes nogle udsøgte specialiteter, bl.a. nye arter, samt flere pædagogiske fotos af landskaber. En samling fuglefotos sidst i bogen er derimod mere tilfældigt udvalgt, og der er således ikke megen hjælp at hente til feltbestemmelse.

Det er en bog, man afgjort bør købe, hvis man planlægger en rejse til Liberia eller et af nabolandene. Den kan også læses med udbytte af regnskovsinteresserede og vil bl.a. kunne inspirere biologistuderende, der påtænker et speciale i den retning. Efter at have læst den sidder jeg tilbage med en stor trang til at gense denne del af Vestafrika. Og specielt nyttig bliver bogen sammen med den kommende *Fieldguide to Birds in West Africa*.

Eric Schaumburg

Også modtaget:

A Pictorial Guide to the Birds of the Indian Subcontinent

S. Ali & S. D. Ripley. Revideret udgave. 183 sider, 104 tavler (heraf 73 i farver), indb. Bombay Natural History Society og Oxford University Press 1995 (genoptryk m. rettelser 1996). Pris kr. 365 i DOF-Salg.

Bogen udkom oprindeligt i 1983. På de første 50 sider gives en oversigt over alle indiske fuglefamilier med en kort karakteristik og en fortegnelse over arterne og angivelse af hvilke tavler, de er vist på. Tavlerne er alle malet af John Henry Dick. På samme opslag angives kort det engelske og videnskabelige navn, længden, den foretrukne biotop med højdeangivelse, samt udbredelsen. Desuden er status angivet for de sjældne arter.

Fugle Liv

David Attenborough. På dansk ved Lars Thomas. 320 sider med utallige farvefotos, indb. Gyldendal, København 1999. Pris kr. 325 i DOF-Salg.

For alle, der kan lide farvefotos af fugle, er denne bog et fund. Alle billeder er nye og udsøgte. Bogen er inddelt i følgende kapitler: At flyve eller ikke flyve, Flyvningens mestre, Den umættelige appetit, Kødædere, Fiskere, Signaler og sang, Kunsten at finde en partner, De kostbare æg, De krævende unger, og Udholdenhedens grænser.

På foderbrættet

Björn Bergenholtz. Lær Vinterens Fugle at Kende. 38 sider med mange farveillustrationer. Thorup, København 1999. Pris kr. 198. Til mindre børn.

Costa Rica

Les Betetsky. The Ecotravellers' Wildlife Guide. xii+426 sider, 80 farvetavler, mange farvefotos og s/h illustrationer, hft. Academic Press 1998. Pris kr. 298 i DOF-Salg. Et *must* for alle rejsende til Costa Rica. Bogen omtaler og illustrerer ikke bare fugle, men også pattedyr, padder og krybdyr, alle i farver, samt de vigtigste planter i s/h stregtegninger. Fugletavlerne er over gennemsnittet og bedre end i Ridgelys *A Guide to the Birds of Panama* fra 1976.

Nightjars

N. Cleere & D. Nurney. A Guide to nightjars and related nightbirds. 317 sider, 36 farvetavler af Dave Nurney, mange illustrationer og kort, indb. Pica Press 1998. Pris kr. 460 i DOF-Salg.

Bogens indledning giver en kortfattet redegørelse for systematikken og udbredelse. Herpå følger afsnit om de forskellige familiers morfologi, fysiologi, fjerdragt og fældning samt adfærd, og afslutningsvis en oversigt over fossile fund. De dygtigt udførte farvetavler viser Fedt-fuglen, 13 frømundede, 7 potuer, 8 uglesvaler og 90 egentlige natravne, sidstnævnte alle vist både liggende og flyvende. Teksten følger Pica Press' sædvanlige mønster.

I indledningen til de egentlige natravne omtales det første fund af den europæiske Natravn i dvaletilstand,

citeret fra *Ornis Fenn.* 41: 40-42, 1964 (Peiponen & Bosley: Torpidity in a captive European Nightjar (*Caprimulgus europaeus L.*)). Som dansker kan det naturligvis ikke undgå, at man bliver en smule ærgerlig, når man husker, at Leo Novrup allerede i 1956, i DOFT 50: 77-79, beskrev et fund af en natravn i dvale. Fundet blev ganske vist betvivlet af Jørgen Fog & Kay W. Petersen (DOFT 51: 1-6), som viste, at Natravne i laboratorieforsøg ikke går i dvale trods temperaturer omkring frysepunktet. Ingen af disse (dansksprogede) arbejder er citeret i bogen.

Naturguide til Grønland

Benny Génsbøl. Med farveplancher af Carl Christian Tofte og Jens Overgaard Christensen. 448 sider, talrige farvefotos, plancher og kort, indb. Gads Forlag, København 1999. Pris kr. 345.

Opdateret udgave af *Grønlands natur – en rejsehåndbog* fra 1996. Hovedindholdet er 150 siders turbeskrivelser fra stort set hele Grønland og 190 sider med kortfattede artsbeskrivelser og plancher af Grønlands pattedyr, fugle og planter (ikke mosser og laver) samt udvalgte fisk, leddyr og svampe (jf. *Grønlands dyr og planter*, anmeldt i DOFT 93: 7, 1999). Dertil kommer en almen indledning om Grønlands geografi, befolkning og natur, samt praktiske tips og relevante adresser.

Birds of the Wetlands

J. Hancock. xii+176 sider, utallige farvefotos, indb. Academic Press 1999. Pris £ 24,95. Fotografierne er fra Florida, Argentina, Kenya, Indien, Japan, Indonesien, Australien, Spanien og Island. Hovedparten af de afbildede fugle er hejrer.

Hérons & Egrets of the World

James Hancock. A photographic journey. 208 sider, talrige farvefotos og udbredelseskort, hft. Academic Press 1999. Pris kr. 375 i DOF-Salg.

Bogen bringer fotos af alle hejrearter, og for nogle af dem mange, f.eks. 40 af Silkehejren. Desuden omtales identifikation, udbredelse, status og beskyttelse af biotoper, føde og ynglebiologi. En smuk bog, som alle hejreentusiaster vil glæde sig over.

The Pheasants of the World

Paul A. Johnsgard. Biology and natural history, 2. udgave. xviii+398 sider, 32 sider med farvetavler og farvefotos foruden talrige stregtegninger, kort og tabeller. Smithsonian Institution Press, Washington DC 1999. Pris kr. 425 i DOF-Salg.

Bogen afviger på mange punkter fra førsteudgaven fra 1986: mens første udgave var forsynet med 53 smukke farvetavler af Henry Jones, der dog ikke alle var lige nøjagtige, har denne nye udgave 42 smukke farvefotos og 8 farvetavler af Joseph Wolf. Den nye udgave er desuden forsynet med et væld af nye stregtegninger visende parringsspil og anden typisk adfærd, selv om den nye udgave er i et mindre format, opvejes dette af en mindre skrifttype. Teksten er revideret og udvidet med cirka 100

sider, så en anskaffelse kan anbefales, også selv om man evt. skulle have førsteudgaven. Bogen er mere brugervenlig end Johnsgards tidligere bøger; således begynder hver art på en ny side med store fremhævede bogstaver, hvor man tidligere skulle lede efter en art.

A Naturalist's Shetland

J. L. Johnston. xii+506 sider, indb. T. & A. D. Poyser og Academic Press 1999. Pris £ 49,95.

En meget smuk bog om Shetlandsøerne, der ikke blot beskriver dyre- og plantelivet, men også fiskeriet, landbruget og turismen. Gennemillustreret med fotos, tegninger, kort og tabeller. Bogen er forsynet med en 27 siders bibliografi, en fortegnelse over interessante lokaliteter og en fortegnelse over alle planter og dyr, der er registreret på øerne; krybdyrene, fuglene og pattedyrene sågar med udførlige kommentarer. Et *must* for alle naturinteresserede, der vil besøge Shetlandsøerne.

Vandringer syd for Jakobshavn Isfjord

Frank Nielsen & Jette Weismann. 109 sider, mange farvefotos og kort, hft. Gads Forlag, København 1999. Pris kr. 248.

Rejsebeskrivelse og vandreguide med detaljerede turbeskrivelser. Desuden råd om udrustning samt nyttige adresser.

Skuas and Jaegers

K. Malling Olsen. A Guide to the skuas and jaegers of the world. 190 sider, 12 farvetavler og 1 s/h tavle af Hans Larsson, utallige fotos og detaljerede kort, indb. Pica Press 1997. Pris kr. 335 i DOF-Salg.

Hver af de 7 arter beskrives med en sjældent set grundighed, således 6½ side om den Almindelige Kjoves feltkendetegn og fældning, med en detaljeret beskrivelse af dragter, geografisk variation, abnormaliteter, mål og vægt på de følgende 5½ side, samt 5 sider om føde, ynglebiologi og træk. Bogen er baseret på et stort feltarbejde og på omfattende studier af skind; den fortjener en egentlig anmeldelse, men det har ikke været muligt at finde blot én hjemlig ornitolog, der turde binde an med opgaven. Enhver feltbisse bør derfor købe bogen, så der kan rettes op på dette forhold.

Det Dyrkede Land: de danske landskabers naturhistorie

N. Rehfeldt. 35 sider, mange illustrationer og farvefotos, Natur og Museum nr 2, 1999. Løssalg kr. 50, abonnement kr. 148 (for 4 numre). Fås hos Naturhistorisk Museum, Bygning 210, Universitetsparken. 8000 Århus C.

Husets skadedyr og svampe

Toke Skytte. 35 sider, mange farvefotos og illustrationer. Natur og Museum 38, nr 3, 1999. Naturhistorisk Museum, Århus. Pris kr. 50 i DOF-Salg.

Et glimrende lille hæfte for alle husejere.